

*Ковальська Н.А.
старший викладач кафедри мовної
та психолого-педагогічної підготовки
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

ІНШОМОВНЕ АУДІЮВАННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто поняття іншомовного аудіювання. Визначено основні завдання та проаналізовано особливості аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: аудіювання, іншомовне аудіювання, мовленнєва діяльність, комунікативна компетентність.

У процесі навчання іноземної мови аудіювання постає як один із основних засобів формування іншомовної компетентності. Цей вид мовленнєвої діяльності є основою спілкування, оскільки саме з нього починається оволодіння навичками усної комунікації.

Дослідженню методологічних аспектів іншомовного аудіювання присвячено низку лінгвістичних розвідок (О. Б. Бігич, О. Ю. Бочкарьова, Н. В. Єлукіна, Н. Є. Жеренко, В. Г. Златніков, С. Л. Захарова, Л. Ю. Куліш, О. Б. Метьюлкіна, К. І. Онищенко, О. П. Петрашук, Н. К. Склярєнко, І. І. Халєєва, В. В. Черниш, Л. В. Ягеніч, А. G. Abrams, Th. G. Devine, S. Duker, Sh. Rixon та інші). Проте питання навчання іншомовного аудіювання й досі залишається актуальним і потребує подальшого розгляду в контексті сучасних умов і тенденцій.

Іншомовне аудіювання – це сприйняття й опрацювання почутої інформації, тобто розрізнення і розуміння того, що промовляють інші.

Вивчаючи іноземну мову, студенти опановують великий, складний і незнайомий матеріал з метою формування різних умінь і навичок, які, в свою чергу, є складовими комунікативної і професійної компетентності. «Рівень сформованості комунікативної компетентності залежить від мети оволодіння мовою, інтересів і мотивації студентів, видів комунікативної діяльності, обраних ролей тощо» [5, с. 207].

У процесі навчання аудіюванню іноземні студенти: а) формують і розвивають певні мовленнєві навички; б) опановують комунікативні навички, вчаться спілкуватися; в) розвивають необхідні психофізіологічні здібності; г) запам'ятовують мовленнєвий матеріал; д) вчаться розуміти почуте й виділяти головне в інформаційному потоці, тобто виділяти головні факти, не звертаючи уваги на другорядні, ігнорувати незнайомий матеріал; е) розвивають слухові пам'ять і реакцію тощо.

Головною проблемою навчання іноземній мові, а саме формування навичок іншомовного спілкування, постає проблема навчання сприйняттю автентичного мовлення. Відповідно, аудіювання допомагає студентам

оволодіти звуковою стороною чужої мови, її фонемним складом, інтонацією, ритмом, наголошуванням тощо; опанувати новий лексичний матеріал та граматичну структуру мови. Як результат, у студента розвиваються здібності одночасного прояву кількох мовленнєвих умінь, він з легкістю оволодіває навичками говоріння, читання й письма.

Сприймання людиною інформації на слух здійснюється у різноманітних повсякденних ситуаціях реального спілкування: здійснення покупок; телефонні розмови; повідомлення різного характеру на радіо, телебаченні; міжособистісне спілкування; лекції, курси; театралізовані вистави; співбесіди, ділові зустрічі тощо.

Проте варто враховувати той факт, що переважна частина мовленнєвої діяльності людини має неформальний характер і вирізняється від читання вголос або напам'ять своєю спонтанністю. Слухач не може знову прослухати почуте [1]. Неформальність мовлення має прояви:

- у вимові з порушенням фонетичних норм;
- у вживанні розмовної лексики, діалектних слів, професійних і соціальних жаргонізмів;
- у порушенні синтаксичної структури речень. Це можуть бути неповні речення, обірвані мовленнєві відрізки;
- у наявності різноманітних відволікаючих факторів, зокрема шуму транспорту, техніки, розмова інших людей, які перебувають поряд;
- у вживанні зайвої інформації, яка не стосується основної теми; вживанні слів-паразитів;
- у неможливості зазвичай повторити з абсолютною точністю усне повідомлення, яке є спонтанним, не підготовленим заздалегідь;
- у присутності візуального образу – співрозмовника або будь-яких предметів, об'єктів, про які йде мова або які нас оточують тощо.

Тому, добираючи методичний матеріал для аудіювання, слід орієнтуватися на реальні життєві ситуації. Переважна частина текстів повинна містити елементи звичайного і спонтанного мовлення, або бути максимально наближені до нього.

На заняттях з іншомовного аудіювання доцільно використовувати допоміжні методичні матеріали для візуалізації почутої інформації (малюнки, фото-, відеоматеріали тощо). Так, Н. В. Єлухіна у своїх дослідженнях доводить легкість сприйняття мовлення викладача, ілюстрованого наочністю. Набагато важче сприймати інформацію без наочності, інформацію з аудіоносіїв або тексти на радіо [3; 4]. На нашу думку, таке візуальне підкріплення є обов'язковим на початкових етапах вивчення іноземної мови, зокрема, мови, яка не є спорідненою із рідною мовою. Наприклад, на відміну від російськомовних студентів із пострадянських країн, студентам із В'єтнаму, Китаю та інших країн набагато важче опанувати українську мову, оскільки російська й українська мови є спорідненими і містять лексику переважно схожу за звучанням.

Навчання іноземних студентів аудіюванню, тобто, навичкам сприйняття інформації на слух, передбачає повторне прослуховування матеріалу. Саме

повторне прослуховування суттєво покращує сприйняття й розуміння почутого. Більшого результату можна досягти, якщо перед зачитуванням тексту викладач сформулює мету прослуховування. Наприклад, знайти і виписати певні слова, виділити головну і другорядну інформацію тощо.

Тексти, які викладач використовує у навчанні іноземних студентів іншомовному аудіюванню, повинні: а) відповідати віковим особливостям і рівню сформованості мовленнєвих умінь на різних етапах вивчення іноземної мови; б) бути зрозумілими і легкими у сприйнятті матеріалу, мати логічну і чітку структуру; в) містити монологічну й діалогічну форми мовлення; г) бути цікавими й інформативними, містити певну проблему; д) містити освітні і виховні цінності; е) знайомити із культурою і національними традиціями іншого народу, формувати соціолінгвістичну та соціокультурну компетентності.

Виділяють ряд проблемних моментів у навчанні іншомовному аудіюванню [2; 6]. Це: а) короткостроковість надання інформації; б) індивідуальні характеристики мовлення мовця (темп, тембр, сила голосу); в) джерело аудіювання; г) відхилення від нормативної вимови; д) вік та стать мовця; е) тривалість, гучність і чистота звучання тексту; ж) наявність незнайомого матеріалу; з) вид мовленнєвої діяльності (монолог, діалог, полілог) тощо.

Отже, врахування ключових методологічних аспектів навчання аудіюванню на заняттях з вивчення іноземної мови сприятиме оволодінню іноземними студентами навичками усної комунікації і, відповідно, формуванню комунікативної компетентності.

Література

1. Бориско Н.Ф. Сам себе методист, или Советы изучающему иностранный язык / Н. Ф. Бориско. – К., Фирма «ИНКОС», 2001.
2. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ, 2000.
3. Елухина Н.В. Обучение слушанию иноязычной речи / Н. В. Елухина // Иностр. языки в школе. – 1996. – № 5. – С. 20–22.
4. Елухина Н.В. Преодоление основных трудностей понимания иноязычной речи на слух как условие формирования способностей устно общаться / Н. В. Елухина // Иностр. языки в школе. – 1996. – № 4. – С. 25–29.
5. Ковальська Н.А. Формування професійної та комунікативної компетентності майбутніх фахівців / Н. А. Ковальська // «Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів у контексті Болонського процесу та Загальноєвропейських рекомендацій з вивчення викладання та оцінювання мов». Матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції, 8-9 жовтня 2015 р. – Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2015. – С. 205-207.
6. Пассов Е.И. Основы методики обучения иностранным языкам / Пассов Е.И. – М.: Русский язык, 1977.